

Jina ..... Nambari ya Mtahiniwa: .....
Sahihi ..... Tarehe: .....

102/3
KISWAHILI
Karatasi ya 3
FASIHI
KIDATO CHA NNE

MTIHANI WA PAMOJA WA MOKASA
NOVEMBA - 2020
KISWAHILI
Karatasi ya 3
Novemba - 2020
Muda: Saa 2 ½

Maagizo

- (a) Andika jina lako na nambari yako ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
(b) Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
(c) Jibu maswali manne pekee.
(d) Swali la **kwanza** ni la lazima.
(e) Maswali hayo mengine yachaguliwe kutoka sehemu nne zilizobaki: yaani; Riwaya, Ushairi na Fasihi Simulizi.
(f) Majibu yote lazima yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
(g) Majibu yote sharti yaandikwe kwenye nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
(h) Karatasi hii ina kurasa 5 zilizopigwa chapa.
(i) Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Kwa matumizi ya mtahini pekee

Swali	Upeo	Alama
1	20	
2	20	
3	20	
4	20	
5	20	
6	20	
7	20	
8	20	
JUMLA	80	

SEHEMU YA A - FASIHI SIMULIZI

1. Niaje wazungu wanaweza kutunza vitu vikajaa kwenye friji. Yani nimeweka soda mbili tu kwenye friji lakini haitulii hadi nizinywe. Niko sebuleni nazunguka tu. Najaribu kuwaza vitu vingine lakini wapi akili inaniambia "My friend kunywa soda".
- (a) Taja na ueleze maana ya kipera hiki **(alama 2)**
- (b) Utanzu wa kipera hiki huweza kuchukua nafasi muhimu katika fasihi simulizi. Thibitisha kwa hoja zozote sita. **(alama 6)**
- (c) Ufanisi wa uwasilishaji wa utanzu huu unategemea fanani. Tetea kauli hii. **(alama 4)**
- (d) Ni changamoto gani zinaweza kumkabili mwanafasihi nyanjani? **(alama 4)**
- (e) Dokeza umuhimu wa kukusanya data nyanjani. **(alama 4)**

SEHEMU YA B - TAMTHILIA: KIGOGO na *Pauline Kea*

2. "Udongo tungeliuwahi uli mbichi. Limekuwa donda ndugu sasa. Waliota ikakita na wakamea hata pembe."
- (a) Eleza muktadha wa dondoo hili. **(alama 4)**
- (b) Taja na kueleza tamathali moja ya usemi inayojitokeza kwenye dondoo hili. **(alama 2)**
- (c) Eleza sifa zozote nne za msemaji wa kauli hii. **(alama 4)**
- (d) Dondoo hili linadhihirisha jinsi baadhi ya Wanasagamoyo walivyoshiriki kuivunja jumuiya yao. Fafanua. **(alama 10)**
3. "Wananchi katika mataifa ya Afrika wanakumbwa na tatizo la uongozi mbaya." Thibitisha ukweli wa kauli hii kwa mujibu wa Tamthilia. **(alama 20)**

USHAIRI

4. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali

1. Sikilizeni wimbo huu:
Niliokuwa mtoto nilitwa chacha
Kwa matamshi yangu ya sasa
Nilipokuwa mtu mzima niliitwa Manywele
Nilipokuwa mwalimu nikaitwa Bure.
2. Huu utakuwa wimbo wako
Utakapostaafu urudipo nyumbani
Umelewa kangara na nyayo zako
Zikishindwa kulenga njia nyembamba vijijini.
Utakuwa kichekesho cha watoto
Watakaoukuita, Ticha! Popote upitapo.
3. Kumbuka mwalimu utakapostaafu,
Mijusi watataga mayai ndani ya viatu
Vyako vilivyokwisha visiginino.
Na ndani ya sidiria chakavu
Zilizoshikizwa Kamba kwa pini
Mende watazaliana ndani ya chupa tupu
Za marashi na za bia.
4. Na manyigu yatajenga ndani ya kofa
Zilizosahaulika kutani
Utakapokufa nge watazaliana
Chini ya jiwe juu ya kaburi lako,
Na mlevi fulani akipita atapenga
Na kupangusa vidole kwenye jiwe pweke
Mwanzo na mwisho wako ndio huo.
5. Lakini wakati ungali hai
Unaweza kubadilisha mkondo wa maji
Lakini kwanza mzungumze. Wewe na mimi.
Acha mioyo yote izungumzwe
Baada ya kunyanyaswa
Na kisha nusu mshahara.
6. Utafundisha tena nyimbo kuwasifu viongozi?
Utafundisha tena ngonjera?
Utapeleka tena wanafunzi asubuhi
Wakajipange barabarani kusubiri
Mgeni afikaye saa kumi na apitapo
Apunga tu mkono kuwatia kichaa cha shangwe
Na huku nyuma mwasambaa na njaa?

7. Tazama hilo runda madaftari mezani
 Utalimaliza kwa mshahara mkia wa mbuzi?
 Tuzungumze. Ninyi na mimi.
 Acha mioyo yetu izungumze
 Mkiwa waoga na kujikunja kama jongoo
 Mtawekwa kwenye vijiti na kutupwa
 Nje ya ua, ndani mtawaacha
 Wacheza ngoma wakitunga nyimbo mpya
8. Sikilizeni walimu,
 Anzeni kufundisha hesabu mpya
 Mjinga mmoja kujumlisha na wezi ishirini
 Ni sawa na sufuri. Hapana utawala
 Fundisheni historia historia mpya
 Hapo zamani za sasa
 Hapakuwa na serikali.
9. Sikilizeni kwa makini
 Umoja hatuna
 Twasambaratika kama nyumba
 Tulicho nacho ni woga,
 Na kinachotuangusha ni unafiki.
 Lakini tusikate tamaa kama mbuni.
 Tukiupata umoja bado tunayo silaha.
 Kura.

Maswali

- (a) Thibitisha kwamba hili ni shairi huru. **(alama 5)**
- (b) Eleza jinsi maudhui ya utamaushi yanavyojitokeza ukimrejelea nafsi-nenwa. **(alama 4)**
- (c) Nafsi-nenwa anapaswa kujilaumu kwa masaibu yake. Thibitisha. **(alama 2)**
- (d) (i) Bainisha nafsi-neni katika shairi hili. **(alama 1)**
 (ii) Jadili toni ya shairi hili. **(alama 2)**
- (e) Eleza matumizi mawili mawili ya usambamb na jazanda katika shiri hili. **(alama 4)**
- (f) Eleza maana ya kufungu kifuatacho:
 Mjinga mmoja kujumlisha na wezi ishirini ni sawa na sufuri. **(alama 2)**

5. USHAIRI

Leo 'mekuita,
Kwa upole nitanena,
Tabiya hii yako mwana

Uli wa kulaza damu,
Pahala nawe hudumu,
Hutufai nawe humu,

Wapendani naumi,
Hulimi na walimi
Haya sijaona mimi,

Mwiza kazi yu wa chira
Asiyeta ajira
Ndiye muja wa hasara,

Unavitaka vya bure
Lako ndizo hamurere
Uchao 'wa 'tuza bure.

La mno lako ni ung'are
Uturi ujirashire
Hukosi kuzua ghere

Unazani utaoa?
Jasho nalo hujatoa,
Utaithibiti ndoa?

Unafaa kujitoa,
Na mali ukayazoa,
Ndipo utapopoa

Si mambo ya kutanga,
Chunga utajikaanga
Mchumba chumbiya mwenga

Utafanyani kiwatunga
Na hilo likawe janga,
Mwanangu hutochenga

Kisomo ndiyo unayo,
Ujuzi unao kocho,
Upate ukitakacho

Nikupe ya moyo
"Kayatiye masikiyo
Si yetu tujuwapo

Na uzembe uzidiyo
Uchaoni mbiyombiyo
Na hiyo shambiroyo

Uniizia gange
wataka ukajitenge
Nakuasa ujichunge

Ni andewaye tenge
Wala hashiki shilange
Hubomoa asijenge

Hulitoa jasho lako
Umebaki mitiko
Sizo zetu nyendo zako

Uzirembe nyele zako
Ukatembee kwa deko
Na marashi ya mnuko

Utamwoa wa nani?
Utachokishika nini?
Wa kukubali nani?

Fanye kazi kwa manani
Hamadi i kibindoni
Ukamtafute mwendani

Fi na huhu fi na yule
Umetujile uwele
Na yule ukamuole

Himila wakahimile
Na lije likulemele
Na wote wakikujile

Shahada umejitwaliya
hutaki kuutumiya
Kile cha kukufaiya

Mwana wa 'ntiya kichocho
Umekuwa kitumiwacho
Unawapa wapendacho

Kwona umejiachiya
Kidhani wawatumiya
Na wanachokutakiya

Komu mwanangu ukome
Usombombi ukome,
Sitakwita te'niseme

Usinifishe mveyeleo
Ukome kwanzia leo
Ishapita hii leo

Ukware si kuwa dume
Wa itaha ndiye dume
Muungwana ja kimeme

Dume ni ajira
Anakheshimu nafseo
Fikira nokwelezeo

Mradi unayo masikizi
Kazituwe nyendo hizi,
Ukasuhubiye kazi,

Haya umenisikiya
Ukawe wa kutuliya
Halafu itakufaiya

Nakoma zaidi s'ezi
Nimekuweko na juzi,
Nimejizolea ujuzi,

Yametosha mekwambiya
Miyaka menipitiya
Na ndiyo ha 'nakupa haya

Maswali

1. Fafanua sifa za shairi hili. **(alama 3)**
2. Kando na kigezo cha idadi ya mishororo, chambua bahari nyingine tatu za shairi hili. **(alama 3)**
3. Huku ukitolea mifano mwafaka, fafanua mambo mawili aliyofanya mshairi ili kukidhi mahitaji ya kiarudhi. **(alama 2)**
4. Andika ubeti wa nane kwa mtindo tutumbi. **(alama 3)**
5. Tambua mbinu zozote mbili za lugha zilizotumiwa na mshairi. **(alama 2)**
6. Eleza dhamira ya shairi hili. **(alama 1)**
7. Tambua nafsi-nenewa katika shairi hili. **(alama 1)**
8. Ni nini toni ya shairi hili? Eleza. **(alama 2)**
9. Eleza maana ya misamiati ifuatayo kama iliyotumika katika shairi hili. **(alama 2)**

- (i) ghere
- (ii) sitaha

SEHEMU YA D - RIWAYA YA CHOZI LA HERI

6. “Msamehe ....., hakuna mja aliyekamilika.”
- (a) Eleza muktadha wa dondoo hili. **(alama 4)**
- (b) Eleza umuhimu mnenewa katika dondoo hili. **(alama 4)**
- (c) Kwa kurejelea wahusika mbalimbali riwayani, thibitisha kuwa hakuna mja aliyekamilika. **(alama 12)**
7. Jadili jinsi mwandishi wa riwaya hii alivyofaulu kutumia mbinu ya kinaya na sadfa. **(alama 20)**

SEHEMU YA E - TUMBO LISILOSHIBA NA HADITHI NYINGINE

8. Safari ya elimu ni kama ua la waridi ambalo licha ya upendezaji wake, huzingirwa na miiba. Jadili adha za safari hii kwa hoja tano tano kutoka kwa kila mojawapo wa hadithi fupi zifuatazo: Mapenzi ya Kifaurongo, Mame Bakari, Mwalimu Mstaafu na Mtihani wa Maisha.

for more free revision material visit www.freekcsepastpapers.com & www.freekcpastpapers.com